

Rebellmammornas remissvar på utredningen Kyrkan och skogen - Ansvar, handling och hopp

Sammanfattning av Rebellmammornas synpunkter

- Rebellmammorna (RM) uppskattar att Svenska kyrkan har lystrat till motioner och diskussioner på kyrkomöten samt tagit del av församlingars och medlemmars engagemang och på ett grundligt sätt utrett hur hållbarhet i kyrkans skogsbruk kan säkerställas. Vi ser en styrka med hur utredningen har arbetat där möten och dialog med många olika aktörer inom Svenska kyrkan (församlingar, Svenska Kyrkans Unga, pilgrimsvandrare, förtroendevalda och förvaltningen), civilsamhället (föreningar, organisationer, barn och unga), experter (forskare, myndigheter och andra förvaltare) samt grannländer, ger utredningen en bred och stabil grund.
- Barns mående och framtid är ett starkt incitament till RM:s agerande. Det är en styrka att utredningen lyfter barnperspektivet, både de många behov skogen fyller här och nu men också barnens möjlighet till inflytande över sin framtid.
- RM stödjer i huvudsak utredningens förslag. Vi ser en stor möjlighet för Svenska kyrkan att bli den förebild i hållbar skogsförvaltning som så många efterfrågar. Kyrkan kan därmed bli en aktör som inger hopp.
- RM ser möjligheten att Svenska kyrkan utifrån förslagen i utredningen kan ta ett stort steg för att uppnå den klimatneutralitet som redan har fastställts i "Färdplan för klimatet".
- Nu är också ett gyllene tillfälle för Svenska kyrkan att gå från ord till handling i enlighet med utredningens titel och leva upp till löften och åtaganden i Svenska kyrkans Vitbok om relationen med samerna. Där ingår att skydda, restaurera och bruka skogen i Sápmi (Luleå och Härnösands stift) med respekt för samernas rätt till fritt och informerat förhandssamtycke (FPIC)¹, så som den finns identifierad och inskrivet i FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter (UNDRIP)².
- På grund av det kritiska klimatnödläget och den pågående utarmningen av biologisk mångfald i den svenska skogen uppmanar RM kyrkan att påskynda arbetet och skärpa tidsplanen samt genom ett avverkningsstopp i alla natur-³ och kontinuitetsskogar⁴ säkerställa att oersättliga skogliga ekosystem inte går förlorade under de kommande två åren av implementering.
- RM anser att Svenska kyrkans mål om skydd av skog bör höjas till 30% då den andelen grundar sig på forskning om arealbehov för bevarande av biologisk mångfald vilket Sverige har åtagit sig att leva upp till enligt FN:s konvention om biologisk mångfald.
- RM anser att kyrkan även successivt och utan dröjsmål bör öka arealen av ekosystembaserat⁵ skogsbruk till att omfatta all skog förutom de skyddade 30%, det vill säga resterande 70%.

¹<https://www.ohchr.org/en/indigenous-peoples/consultation-and-free-prior-and-informed-consent-fpic>

²https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf

³ Naturskog - betonar skogens ekologiska kvalitet och struktur. En skog med kännetecknen som förknippas med urskog – oavsett om den återvuxit efter en period av störning

⁴ Kontinuitetsskog - fokus på den historiska kontinuiteten, dvs att skogen under mycket lång tid inte har genomgått stora avverkningar eller förändringar, vilket ger förutsättningar för biologisk mångfald

⁵ Ekosystembaserat skogsbruk - den brukade skogen ska vara så lik en för platsen naturlig skog som möjligt.

Rebellmammornas övergripande synpunkter

RM tillstyrker utredningens bedömningar och förslag och anser att den behöver beslutas och genomföras i sin helhet. **RM ser även behov av skärpningar i vissa delar.**

Rebellmammorna är, liksom många röster som lyfts i utredningen, angelägna om att Svenska kyrkans skogsbruk förändras. Vi efterlyser ett bredare ansvarstagande där skogens betydelse för andlig och existentiell hållbarhet väger tyngre. En utebliven vändning innebär en risk att kyrkan förlorar medlemmar som värnar kyrkans natur- och kulturarv. Föreslagna förändringar kan däremot öppna nya möjligheter, locka fler medlemmar och leda till ett ökat engagemang i kyrkans verksamhet.

Svenska kyrkans skog har ett värde som byggts upp under historiskt lång tid och kan därmed i stor utsträckning sägas tillhöra folket/medlemmarna. RM förväntar sig av det skälet också respekt och lyhördhet för de önskemål om ökat ansvarstagande och hållbart brukande som framförs av så många. Kyrkans trovärdighet vad gäller andlig och existentiell hållbarhet samt ansvar för att värna skapelsen är idag lågt, men möjligheten att vända utvecklingen är stor.

Insikten om skogars värden för barns och ungas andliga och sociala liv framkommer väl i utredningen. Det finns gediget forskningsunderlag som pekar ut den biologiska mångfaldens betydelse för barns mentala och fysiska hälsa⁶. Skogsmark med hög grad av biologisk mångfald fungerar bäst för de yngre barnens lek, rörelse och utveckling. Andra studier visar att ungdomar med ett rikt uteliv i vardagen har bättre mental hälsa. Genom att möta olika djur, växter och fenomen kopplat till naturens årstidsbundna processer får barn möjlighet att fascineras och utveckla känslomässiga band till naturen. Svenska kyrkan kan bidra till barns och ungas känsla av samhörighet med naturen och ansvarstagande för skapelsen. I utredningen lyfts synpunkter från företrädare för Svenska Kyrkans Unga vilka betonar vikten av långsiktighet i kyrkans skogsbruk för att möta klimatkrisen och främja biologisk mångfald. *”Det är mer avkastning att investera i att spara skogen än ekonomisk avkastning. Fler kan bli stolta av att kyrkan går i framkant och mår bättre och stannar kvar som medlemmar om kyrkan har ett ansvarsfullt skogsbruk. Det är kul att kunna känna sig stolt över vad organisationen gör på en hög nivå.”*⁷ Rebellmammorna uppmanar Svenska kyrkan att beakta de ungas synpunkter.

Rebellmammorna har stor respekt för Svenska kyrkans arbete på det sociala området. Målen är tydliga och stödet för utsatta människor är stort, både lokalt och rikstäckande. För att öka vår tillit till Svenska kyrkan förväntar vi oss att kyrkan på motsvarande sätt hanterar och tydliggör styrning och uppföljning av mål om ekologisk hållbarhet i skogen, vilket utredningen på ett trovärdigt sätt föreslår.

Det övergripande målet för miljöpolitiken, enligt riksdagens beslut, är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Dessa mål överensstämmer med RM:s mål om en klimaträttvis värld och en framtid för barnen. Klimatfrågan och biologisk mångfald hänger ihop och Svenska kyrkan har i och med utredningen hittat ett sätt att kunna bidra till båda.

Utredningen redogör på ett förtjänstfullt sätt för en lång rad nationella och internationella överenskommelser om biologisk mångfald. Miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv är

---

⁶ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/96b79377bc224dfcb94de3b4996b2d4a/gronskans-kvaliteter-barns-halsa-kunskapsstod.pdf>

⁷ Svenska Kyrkans Unga i Västerås stift, Kap 5.5.2 Ansvarstagande av Svenska Kyrkan efterlyses (sid 87)

utgångspunkt för Sveriges arbete med att minska artförlusten och uppnå internationella mål⁸. Kunming-Montréal-ramverket för biologisk mångfald, som Sverige undertecknat, slår fast att minst 30% av skogsmarken ska ha ett formellt skydd senast 2030. Dessutom ska 20 procent av utarmade ekosystem undergå restaurering enligt EU:s naturrestaureringslag. RM ser *inte* att utredningens förslag räcker för att Svenska kyrkan ska leva upp till dessa mål och överenskommelser. Dessutom uppnås inte miljö kvalitetsmålet Levande skogar⁹. Att naturskogar avverkas i allt högre takt innebär förlust av naturvärden som inte går att återskapa vilket Skogsstyrelsen i utvärderingen lyft som ett problem av särskilt brådskande karaktär.

RM påminner Svenska kyrkan, med sitt stora skogsinnehav fördelat över hela Sveriges yta, om dess unika möjligheter att som skogsägare bidra till en förbättrad grön infrastruktur på sina skogsinnehav runtom i landet. Det trakthyggesbruk med "generell hänsyn", som används av Svenska kyrkan och andra skogsbolag påverkar spridningsmöjligheterna för många skogsarter starkt negativt. Istället behöver större, sammanhängande områden avsättas där spridningsvägar för arter kan säkerställas. Extern revision av egendomsnämndens skogar utförs varje år inom FSC-standarden¹⁰, vilken enligt utredningen indikerar att art- och naturvärdesinventeringarna behöver förbättras. Även lokalt riktas kritik mot egendomsförvaltningarna på grund av otillräcklig miljöhänsyn och risk för förlust av naturvärden. Svenska kyrkan lever därmed idag varken upp till kunskapskravet i Miljöbalkens allmänna hänsynsregler (kap 2) eller till principerna i egna fastställda dokument, där Svenska kyrkan skriver "...*Vårt skogsbruk ska nå eller överträffa de krav som följer av lag och förordning*"¹¹. Behovet av att stärka skyddet för biologisk mångfald i kyrkans skogar är därmed uppenbar och RM förväntar sig att så sker.

Även för klimatarbetet finns en rad lagar, förordningar och förväntningar. Vid kyrkomötet 2019 antog Svenska kyrkan sin färdplan för klimatet för att uppnå klimatneutralitet inom kyrkans verksamhet.

Gamla skogar (naturskogar och kontinuitetsskogar) utgör intakta kolförråd och en reell *kolsänka*, till skillnad från nyetablerade trädbestånd som bara har snabbt upptag av koldioxid från luften. Kalavverkning i äldre skog leder till en kraftig förlust¹² av redan inlagrat kol och en förlorad sänka de kommande decennierna. Skogsnäringen framhåller gärna substitutionseffekten, dvs hur råvaran från skogen används. Men, då endast 20% används till långlivade produkter medan en majoritet av den avverkade biomassen blir till kortlivade produkter (papper, kartong, bränslen och energi), leder både avverkningsformen och slutprodukten till stora utsläpp av växthusgaser. Argumentet att dessa utsläpp kompenseras av att nya växande träd tar upp koldioxid håller inte då, det tar lång tid innan en eventuell nettoeffekt uppnås¹³.

Utredningen konstaterar att det är problematiskt att Svenska kyrkan använder skogsindustrins beräkningsmetod som utgångspunkt vid utformningen av sin färdplan för klimatet. Flera nya studier visar att minskad avverkning och längre omloppstider skulle ge stor klimatnytta de närmaste decennierna då det svenska skogsbeståndet övervägande är i ung ålder med hög tillväxttakt framför sig. RM uppmanar Svenska kyrkan att gå före och våga visa vägen genom att bedriva ett skogsbruk för klimatet. Liknande tankar formuleras väl av biskop Andreas Holmberg: "*Den rätta tiden för omvändelse är inte sedan, inte nästa år eller nästa månad, utan nu. I biskopsbrevet om klimatet skriver vi biskopar: Orden om att 'tiden, kairos, är inne' handlar om att inte missa möjligheten till*

⁸ <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/ett-rikt-vaxt--och-djurliv/>

⁹ [2022-12. Levande skogar. Fördjupad utvärdering 2023](#)

¹⁰ [Skogsbruksstandard | Forest Stewardship Council](#)

¹¹ [PLT Skogsskötsel-och-miljöpolicy.pdf](#)

¹² <https://www.mdpi.com/1999-4907/11/9/961>

¹³ <https://folding.bmc.uu.se/wp-content/uploads/2023/01/scientist-letter-to-EU-2023-01-23.pdf>

förändring: nu är den rätta tiden. När det gäller klimatkrisen är det definitivt kairos att svara an på vårt uppdrag att värna och vårda skapelsen i enlighet med de båda bibliska skapelseberättelserna."

Svenska kyrkan har en tradition av solidaritet med hela mänskligheten och har historiskt påtalat vikten av rättvisa. Klimaträttvisa är också ett fundament för RM:s arbete. Den rikaste delen av världens befolkning har sedan industrialiseringen använt jordens resurser på ett ohållbart och orättvist sätt. Detta leder till att möjligheten för människan som art att leva värdigt och på sikt överleva, minskar för varje dag. I stället för en livsstil som utarmar måste vi leva våra liv och förvalta vår skog inom planetens gränser.

Under utredningens rundabordssamtal med representanter för miljöorganisationerna framhölls möjligheten för Svenska kyrkan att vara ett föredöme, bidra till minskad polarisering och lyfta skogens andra värden, till exempel i orden "Skogen är Sveriges andra kyrka"¹⁴. RM håller med och ser en stor möjlighet för kyrkan att på detta sätt stärka sin trovärdighet och inge hopp.

Utredningen behandlar på flera ställen skogens betydelse för samerna och rennäringen. Svenska kyrkan har en stor historisk skuld till det förtryck som riktats mot samerna sedan 1600-talet. Första steget i att ta ansvar för dessa övergrepp skedde genom den Vitbok om relationen mellan Svenska kyrkan och samerna som blev klar 2017. Nästa steg i försoningsprocessen måste resultera i konkret handling, vilket påpekas på flera ställen i utredningen. Rebellmammorna vill lyfta fram att urfolkens traditionella kunskap är en nyckelfaktor i arbetet med klimatanpassning och bevarande av den biologiska mångfalden¹⁵. I detta ligger en helt annan natursyn än den som råder i vårt samhälle sedan 1800-talet. Naturen är inte en resurs ämnad enbart för arten människan, utan vi är beroende av och samverkar med alla organismer. Det här sättet att förhålla sig till miljön inrymmer också en djup andlig och existentiell dimension. Enkelt uttryckt: Vi ska inte ta mer än vi behöver, inte förstöra och vara tacksamma för det som naturen ger.

RM vill påminna om att en övergång till att bruka naturresurser i enlighet med hållbar förvaltning är en fråga om kyrkans kärnuppdrag: att värna skapelsens integritet och att därmed ingjuta livsmod och hopp för kyrkans medlemmar och allmänhet.

RM uppmanar genomförande av förslaget att införa en reglering och ett system för uppföljning av de hållbarhetsfaktorer som lyfts i utredningen. Detta kan komma att bli ett tydligt stöd och ge utrymme för förvaltningen att förankra skogsbruket i ekologisk, social samt andlig och existentiell hållbarhet.

---

¹⁴ Jordens Vänner sid 208, kap 8.8.1

¹⁵ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590332221003572>

Rebellmammornas specifika synpunkter på utredningens förslag

Rebellmammorna tillstyrker samtliga förslag till förändringar i kyrkoordningen. Utredningen visar tydligt att dessa förändringar behövs om det nya arbetssättet ska få genomslag i hela organisationen och leda till ansvarstagande, aktiv handling och därigenom bidra till hopp.

Rebellmammorna anser också att:

Minst 30 % av kyrkans skog ska skyddas i enlighet med Kunming-Montréal-ramverket för biologisk mångfald och i överensstämmelse med EU:s mål till 2030. Avsättningen ska spegla den faktiska förekomsten av skyddsvärda skogar där särskilt förekomsten av signalarter och rödlistade arter ges stor betydelse. Ett socialt, andligt och existentiellt hållbart skogsbruk förutsätter att det finns "riktig skog", dvs naturskogar. Detta inkluderar en bevarad kulturminnesmiljö med spår av mänskliga aktiviteter, gamla stigar, märkningar på träd, fångstgropar och samiska kulturlämningar inklusive heliga platser och berättelser om viktiga ritualer. Det är också i naturskogen som majoriteten av den döda veden finns, vilken många insekter, svampar, lavar och mossor är helt beroende av. Död ved bidrar också till långsam förmultning där mycket av kolet återförs till marken¹⁶.

Övriga 70 % ska brukas med ekosystembaserat¹⁷ skogsbruk, en metod med målet att den brukade skogen ska vara så lik en för platsen naturlig skog som möjligt. Forskningen om vilka metoder som är bäst, beroende på biotop och naturtyp, är i sin linda. Det är därför inte möjligt att rekommendera en viss metod för hela Sverige. Svenska kyrkan har således en restaureringsprocess framför sig där utglesning, ljusinsläpp et cetera i produktionsbestånd med syftet att skapa en flerskiktad skog är nödvändigt. Dessa trädbestånd kommer med tiden att nå nivån för ekosystem-baserat skogsbruk. I detta kan ingå att hjälpa processen på traven genom att bland annat plantera lämpliga lövträd i vissa delar av landet. Svenska kyrkan ska inleda restaureringsarbetet skyndsamt i linje med EU:s naturrestaureringslag som anger att 20 % av naturtyper i dålig status ska ha restaurerats till 2030.

Svenska kyrkan ska införa ett totalstopp för trakthyggesbruk (förstärkt hänsyn räcker inte). Med dagens utsläppsnivåer är koldioxidbudgeten slut om 5 år. Intakt skog är ojämförligt bäst på att fortsätta lagra kol, och *samtidigt* absorbera *ännu* mer koldioxid från atmosfären. Om vi ska ha någon chans att klara Parisavtalets mål om att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader är det högprioriterat att freda skogens markkol. För att det ska bli verklighet måste trakthyggesbruk som metod överges. Därutöver har en enskiktad trädplantering, som följer av trakthyggesbruk, låg potential att främja folkhälsan och människors andliga upplevelser av skogen som "sin kyrka".

Samernas rättigheter prioriteras i Svenska kyrkans förvaltning av skog i Sápmi genom att i kyrkoordningen förtydliga att utredningens förslag 12.2.8 (*Urfolksrättslig princip införs*) gäller den internationella principen om rätten till fritt på förhand informerats samtycke (FPIC)¹⁸ så som den finns identifierad och inskriven i FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter (UNDRIP)¹⁹. Därutöver bör orden *direkt* och *betydande* tas bort ur formuleringen för att vara i enlighet med FPIC/urfolksrätten, alltså "*Åtgärder som innebär påverkan för renskötselns bedrivande, får inte påbörjas eller genomföras innan ett sådant samtycke lämnats av den berörda samebyn*".

¹⁶ <https://ui.adsabs.harvard.edu/abs/2024Biogc.167.1225S/abstract>

¹⁷ RM använder "Ekosystembaserat skogsbruk" i stället för "Naturnära skogsbruk" eftersom SKS och NV definition av det senare (redovisad 26/11 2024) ger utrymme för tolkningar och "inkluderar anpassat trakthyggesbruk".

¹⁸ <https://www.ohchr.org/en/indigenous-peoples/consultation-and-free-prior-and-informed-consent-fpic>

¹⁹ https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf

Då den urfolkrättsliga principen (FPIC) är överordnad krävs också ett förtydligande av utredningens förslag [12.3.3 och 12.3.4] i Sápmi (Luleå och Härnösand stift). I dessa två stift får inga skogsbruksåtgärder som riskerar att försvåra renskötseln utföras utan samtycke från samebyarna. Utredningens förslag på anpassning med hänvisning till renskötseln [12.3.3 och 12.3.4], ska ses som ett förslag på golv, inte tak. Att exempelvis ställa samebyn inför fullbordat faktum, alltså inför färdiga förslag på insatser som samebyn får säga ja eller nej till, är inte att respektera FPIC. RM påminner också om vikten av att Svenska kyrkans skogsbruk alltid tillämpar FPIC och samplanerar i linje med FPIC, så som den finns identifierad och inskriven i FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter (UNDRIP), oberoende av nationell certifieringsstandard (FSC), eller eventuell frånvaro av certifiering.

Barns mående och framtid är ett starkt incitament till Rebellmammornas agerande och **vi uppmanar Svenska kyrkan att alltid påminna sig om barnens bästa i sina beslut**. Barnkonsekvensanalys (BKA) bör användas för en generell genomlysning av beslut som rör kyrkans skogar i kombination med en förvaltningsmodell där lokala grupper av barn, ungdomar och familjer involveras. Likt samarbetet som pågår kring kyrkogårdar²⁰ kan barns nyfikna sätt att närma sig djur och natur spela en viktig roll i utvecklingen av kyrkans skogsegendom som kombinerar skogens pedagogiska och sociala funktioner med naturvård. Att till exempel upplåta egendom till s.k. skolskogar²¹ är en investering för framtiden.

RM stödjer förslaget om solidariskt kyrkligt ansvar. Det är viktigt att lokal oro för ekonomin i församlingars verksamhet inte blir ett hinder för den omställning som krävs.

De skogar som upprätthåller en mångfald av liv²² som har dess kolförråd intakta - och utgör en faktiskt fungerade kolsänka²³ - är också de skogar som ger renen naturbete. Det är samma skogar som ger oss bär, svamp och rekreation. Dessa skogar ger oss friskt grundvatten och rena luften vi andas. Det är samma skogar som ger möjlighet för mångbruk: vandring, turism, skogsträdgård och vilt. Det är också de skogar forskningen bevisat att vi alla mår bra av att vistas i och som stimulerar barns nyfikenhet och lärande. Det finns ingen målkonflikt i detta, tvärt om, många kan leva i och av en fredad skog.

Avslutningsvis vill Rebellmammorna framhålla **Svenska kyrkans självklara och framträdande roll i ansvaret för skapelsen, dvs vår jord och allt levande**. Om inte kyrkan tar sitt ansvar för klimatet och den biologiska mångfalden inför framtiden, vem ska då göra det? Utredningens förtydligande av vad andlig hållbarhet innebär i form av handling och ansvarstagande, till exempel *"Vi borde hellre tala i termer om vad vi har att vinna om vi har en andligt hållbar förvaltning, istället för vad vi kan gå miste om i form av intäktsbortfall"*, inger dock RM hopp om att kyrkan är beredd att ta sitt ansvar.

Detta remissvar har tagits fram av representanter ur Rebellmammornas nationella skogsgrupp

[Rebellmammornas manifest – XR Sverige²⁴](#)

²⁰ [Lekotop i teori och praktik för hållbara lekplatsalternativ | Externwebben](#)

²¹ [Vad är en skolskog? - Skogen i Skolan](#)

²² [Den biologiska mångfalden utarmas – globalt och i Sverige](#)

²³ [Urgent preservation of boreal carbon stocks and biodiversity - ScienceDirect](#)

²⁴ [Rebellmammornas manifest – XR Sverige](#)